

Ett vendeltida grophus vid

Bagare by

Arkeologisk slutundersökning av del av boplats, RAÄ 401,
Sollentuna socken och kommun, Uppland

Andreas Nordberg

Rapport 2008:3

Ett vendeltida grophus vid

Bagare by

Arkeologisk slutundersökning av del av boplats RAÄ 401, Sollentuna socken och kommun, Uppland

Andreas Nordberg

Rapport 2008:3

Rapporten finns i PDF-format på adressen
<http://stockholms.lans.museum/>

Tidsaxel: Mats Vänehem

© Stockholms läns museum
 Produktion: Stockholms läns museum
 Redaktionell bearbetning: Åsa Lundström

Allmänt kartmaterial: Lantmäteriverket. Medgivande 97.0133

Nacka 2008

Innehåll

Sammanfattning	7
Bakgrund	7
Topografi och fornlämningsmiljö	8
Bagare by i fornlämningsmiljön	9
Bagare by i det historiska källmaterialet	10
Målsättningar	12
Metod och genomförande	12
Undersökningsresultat	14
Grophuset	16
Tolkning av grophuset	18
Ett eventuellt stolphus	19
Andra anläggningar	20
Provrutor	20
¹⁴ C-dateringar	21
Fynd	21
Tolkning och utvärdering	22
Tekniska och administrativa uppgifter	24
Referenser	24
Bilaga 1	
Anläggningstabeller	26
Bilaga 2	
Ruttabeller	30
Bilaga 3	
Fyndtabeller	31

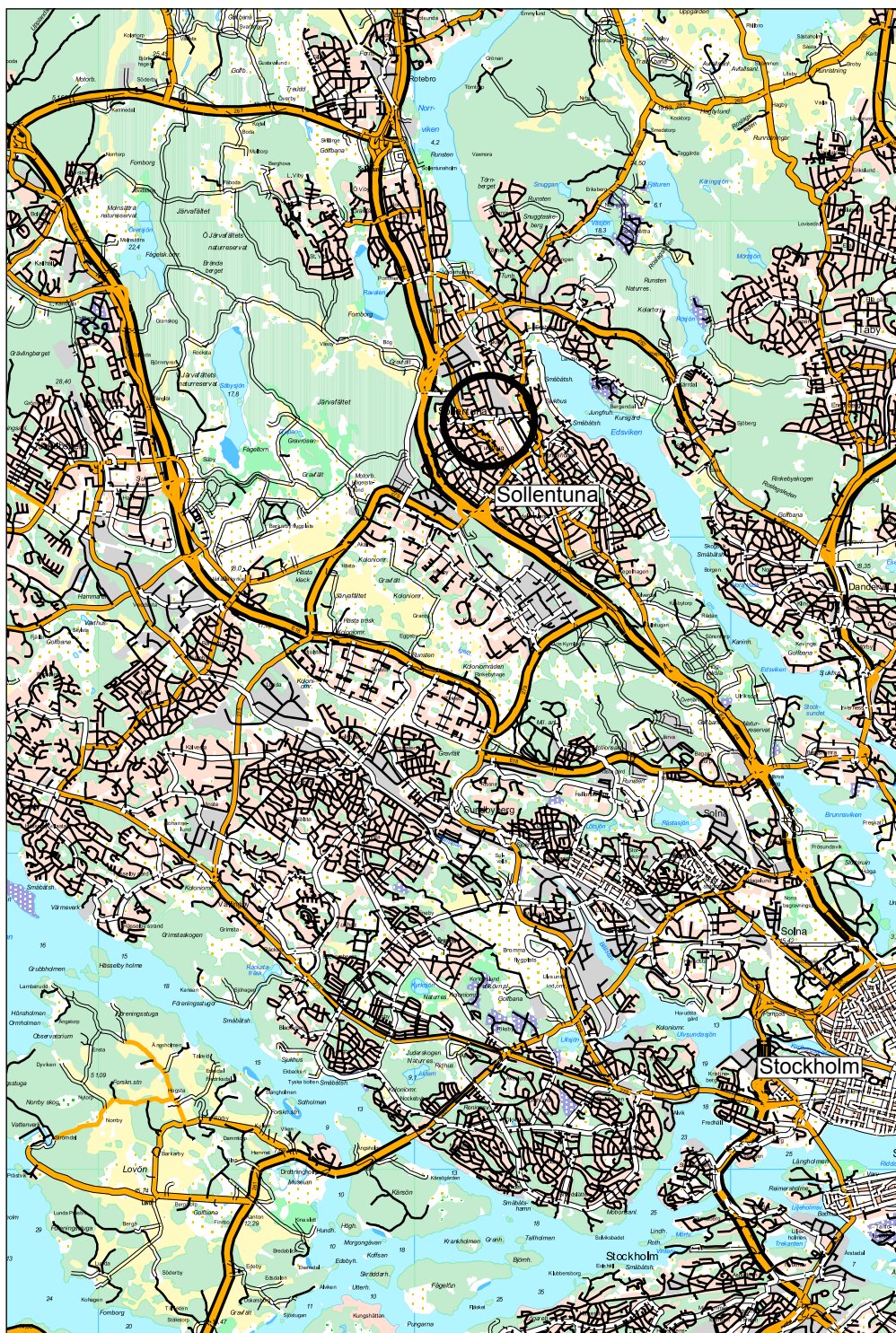

Fig 1. Utdrag ur digitala fastighetskartan med undersökningsområdet markerat. Skala 1:100 000.

Sammanfattning

Sollentuna kommun planerade att bebygga fastigheten Texten m.fl. med bostäder, en skola samt en idrottshall. Inom området låg tidigare den från medeltiden i historiska källor belagda Bagare by samt det under 1700-talet etablerade Tureberg. En arkeologisk utredning utförd av Stockholms läns museum 2003 liksom en förundersökning utförd senare samma år visade att den medeltida bebyggelsen hade föregåtts av bebyggelse i förhistorisk tid. De förhistoriska lämningarna påträffades framför allt i åkermarken väster om, men i direkt anslutning det impediment på vilket det historiskt belagda Bagare by var anlagt. Stockholms läns museum fick därför länsstyrelsens uppdrag att slutundersöka de områden som genom förundersökningen kunde knytas till den förhistoriska bebyggelsen. Denna slutundersökning utfördes under slutet av november och början av december 2005.

Inom undersökningsområdet påträffades ett flertal anläggningar. Eftersom ytan tidigare utnyttjats som åkermark var dock flertalet av dessa delvis förstörda, varför funktioner, arkeologiska kontexter och lokala sammanhang inte alltid var lätta att identifiera. Trots detta påträffades ett grophus och dessutom troligen också resterna efter ett treskeppigt stolphus på undersökningsytan.

Grophuset, som kunde dateras till vendeltid, var ungefär 3,5 x 2,8 meter stort. Väggarna var byggda av stående stolpar, flätat ris och lerklining. Grophuset inrymde också lämningarna efter en eldstad i byggnadens sydöstra hörn. Golvet var täckt av ett brandlager, vilket tolkades som resterna efter en brand under vilken grophuset brunnit ned.

Något stolphus som säkert kunde förläggas till samma tid som grophuset påträffades inte. Däremot återfanns möjligen ett kraftigt sönderplöjt stolphus just norr om grophuset. Detta hus, som sträckte sig i västsydvästlig–ösnordöstlig riktning och var ungefär 12 till 15 meter långt, var uppbyggt av fem stolppar. Det hade också en eldstad i centrum. Eftersom stolphuset verkar ha överlagrat resterna efter grophuset, är det troligt att det huvudsakligen var i bruk under vikingatiden. Denna datering av den förhistoriska bebyggelsen i Bagare stämmer väl med bruksperioden för det näraliggande och numera undersökta gravfältet RAÄ 277, som användes från ungefär år 700 till 1000 e. Kr. Detta gravfält bestod av ungefär 30 gravar vilket till antalet överensstämmer bra med den förhistoriska gårdens ordinära storlek. Det finns således skäl att tro att gravfältet kan knytas till den förhistoriska bebyggelsen i Bagare by.

Bakgrund

Sollentuna kommun planerade att bebygga fastigheterna Texten 1, m.fl., med en ny skola, en idrottshall samt bostäder. Inom delar av exploateringsområdet var det från medeltid skriftligen belagda Bagare by beläget, samt därtill även den i sen tid rivna Turebergs gård. Söder och sydost om undersökningsområdet i

nära anslutning till bytomten låg tidigare ett gravfält RAÄ 277 från vendel- och vikingatid. När detta undersöktes och togs bort 1966 påträffades även bebyggelselämningar på området. Av denna anledning gav länsstyrelsen (lst dnr 431-03-21073) Stockholms läns museum uppdraget att genom en arkeologisk utredning inför den kommande exploateringen undersöka om det fanns ytterligare fornlämningar på det aktuella området.

Utredningen, som utfördes i maj 2003 (Grönwall 2003), visade att bytomtsimpedimentet hyste lämningar från såväl Bagare by som Turebergs gård. Bland fynden kan bland annat nämnas medeltida svartgods och rödgods från 1600- till 1800-talen. Därtill påträffades även ett stolphål samt förhistorisk keramik just väster om bytomten, vilket indikerade en förhistorisk bebyggelse med möjlig anknytning till gravfältet RAÄ 277. Utredningsområdet, som hittills inte var registrerat som fornlämningsområde, fick nu identiteten RAÄ 401.

Utifrån de nya förutsättningarna beslutade länsstyrelsen (lst dnr 431-03-50487) att en arkeologisk förundersökning skulle göras för att bestämma de påträffade lämningarnas utbredning och karaktär inför en slutundersökning. Denna förundersökning, som utfördes av Stockholms läns museum i november 2003 (Berger 2004), visade att lämningarna på bytomtsimpedimentet härrörde från Turebergs gård. Inga arkeologiska lämningar efter den medeltida Bagare by påträffades under förundersökningen. Däremot återfanns kulturlager, härdar, mörkfärgningar och ytterligare stolphål på det område väster om impedimentet, som ett stolphål och keramik tidigare påträffats i samband med den arkeologiska utredningen. Dessa lämningar, som breddade ut sig på en ca 50x20 meter stor yta i nord-sydlig riktning, uppfattades utgöra delar av en järnåldersboplat. Ett ¹⁴C-prov från en av härdarna daterades till förromersk järnålder (410-200 f. Kr.) medan keramik av typ A-gods kunde dateras till vikingatid.

Baserat på dessa framkomna resultat beslutade länsstyrelsen (lst. dnr. 431-05-58259) att en arkeologisk slutundersökning skulle utföras på det område som i förundersökningen uppfattades utgöra utbredningen på de förhistoriska kulturlagren, med syfte att tids- och funktionsbestämma hus och andra strukturer, samt om möjligt koppla samman boplatlämningarna med gravfältet RAÄ 277. Denna slutundersökning utfördes av Stockholms läns museum under november och december 2005.

Topografi och fornlämningmiljö

Den gamla Bagare by var belägen på ett moränimpediment som idag ligger centralt i den moderna bebyggelsen kring Tureberg, ungefär 20 till 23 meter över havet. Själva impedimentet var ursprungligen större än dess nuvarande utsträckning, men har i samband med den förtätande bebyggelsen decimerats i såväl dess norra som södra del. På de kvarvarande delarna var ställvis berg i dagen, medan markslaget i övrigt bestod av postglacial lera (SGU 1965). Området var inför undersökningen bevarat som ett mindre grönområde. Det område som var föremål

för den arkeologiska slutundersökningen låg i direkt anslutning just väster om moränimpedimentet ungefär 21 meter över havet. Denna yta hade in i sen tid utnyttjats som åkermark.

Bagare by i fornlämningsmiljön

Bagare by ligger i ett tätt fornlämningslandskap med ett stort antal lämningar från framför allt järnåldern. Just söder om och i anslutning till det impediment där Bagare bytomt och Tureberg var etablerat låg tidigare gravfältet RAÄ 277, som bestod av ett 30-tal gravar, dominerade av högar (8 st.) och runda stensättningar (13 st.). Gravfältet, som kunde dateras till c:a 700-1000 e. Kr. (Nilsson 1972), låg ungefär 100 meter öster om det område som var föremål för den föreliggande arkeologiska undersökningen.

Ungefär 150–200 meter nordnordväst om RAÄ 401 ligger gravfältet RAÄ 298, som består av 18 registrerade högar och runda stensättningar. I anslutning till detta har även bebyggelseämningar registrerats (RAÄ 182), vilka kan höra samman med gravfältet. Ytterligare ett 150-tal meter mot norr ligger RAÄ 296, som också detta är ett gravfält med 18 registrerade högar och stensättningar. Ungefär 200 meter mot nordost ligger RAÄ 295, som idag består av sex registrerade gravar, men som tidigare varit större, eftersom minst sju anläggningar tagits bort

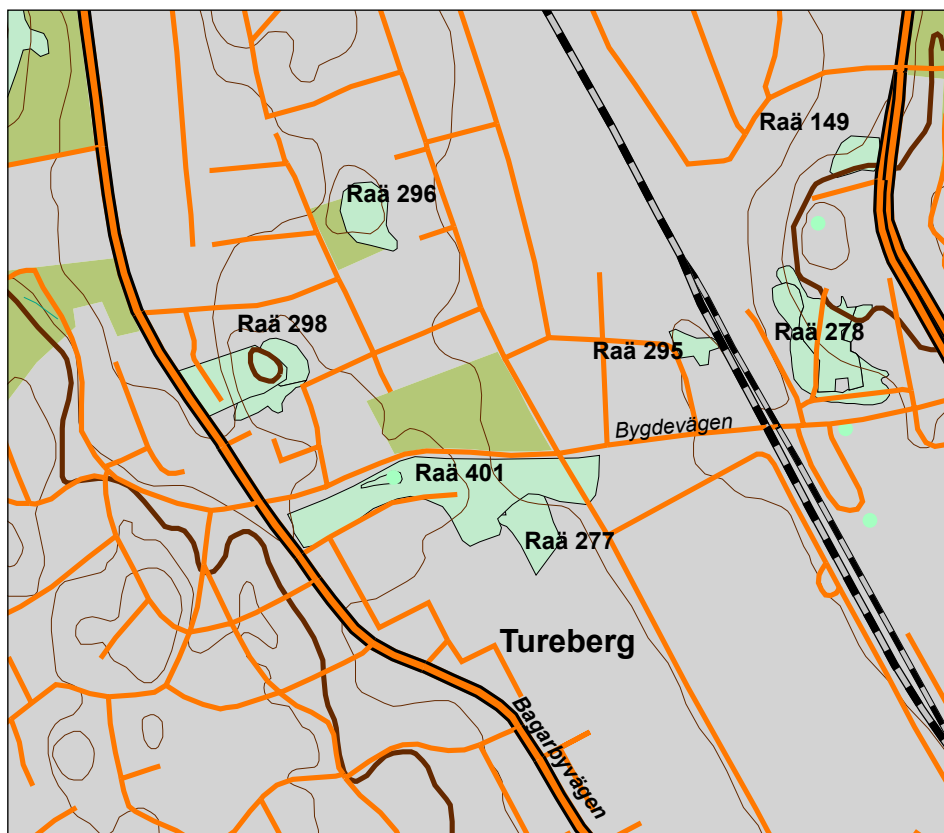

Fig 2. Utdrag ur digitala fastighetskartan med undersökningsområdet markerat. Skala 1:10 000.

under tidigare delundersökningar. Samtliga undersökta gravar kunde dateras till vikingatid, vilket av formerna på de resterande gravarna att döma skulle kunna gälla även dessa (Andersson 1999). På RAÄ 278 vid Tors Backe ungefär 350 meter öster om Bagare bytomt har ungefär 90 gravar registrerats. Gravfältet är numera delundersökt och förutom gravar har även boplatslämningar återfunnits inom fornlämningsområdet. Dateringarna sträcker sig från förromersk järnålder och in i tidig medeltid (Carlsson 1996; Vinberg 2003).

På lite längre avstånd från Bagare bytomt återfinns ett stort antal fornlämningar. I Helenelund och Edsviken ett par kilometer sydväst om Bagare återfinns ett flertal gravfält från framför allt yngre järnåldern. Dessutom påträffas här även ensamliggande gravar, boplatser samt en rad skålgropslokaler. Liknande konglomerat med fornlämningar från samma perioder återfinns också ett par kilometer norr om Bagare by mot Skälby, samt i nordväst omkring Knista och Bög. Ett par kilometer väster och sydväst om Bagare sträcker sig Järvafältet, som har en ytterst tät fornlämningsmiljö från framför allt järnåldern.

Bagare by i det historiska källmaterialet

I det historiska källmaterialet är Bagare by tidigast belagt 1323 *in Bakarum*, 1330 *in villa Bakarnum* och 1418 *i Bagharum* (Ferm & Johansson & Rahmqvist 1992: 294). Jöran Sahlgren har fört fram tanken att ortnamnet etymologiskt skulle kunna härledas till bakom och hänga samman med platsen för byns läge ”bakom” åsen (Sahlgren opubl. föredrag enl. Göransson 1988: 13 f.). Man har dock även föreslagit att ortnamnen går tillbaka på det annars ej bestyrkta mansnamnet **Baghi* (Lindroth 1916).

I det äldsta kartmaterialet framgår att Bagare by var belägen på och omkring moränimpedimentet. På en karta från 1687 över ägoredovisning för Edsberg (nr 1) är fyra gårdar redovisade, medan en ägomätningsskarta från 1715 kan uppvisa ytterligare en gård sydost om de övriga. Den nordligaste gården på denna karta uppges här vara ett torp.

Enligt tiondelängder från 1500-talet hade Bagare vid denna tid 84 tunnland åkerareal. Under 1600- och 1700-talen bestod byn av fyra gårdar, varav tre var skattehemman, och Bagare var vid denna tid den tredje största byn i Sollentuna efter Kista och Skälby. Under 1800-talet hade Bagare dock vuxit fram som den till åkerarealen räknat största byn. Då hade Bagare dock inlemmats i Edsbergs säteris ägor (Göransson 1988: 14 ff.). Denna process inleddes redan vid mitten av 1700-talet, då en av de fyra gårdarna i Bagare förvärvades av friherre Thure Gustaf Rudbeck och döptes om till Tureberg (Holm 1941: 22). Under 1820-talet skedde en gradvis avveckling av byn och i och med att den sista bonden Per Göransson lämnade Bagare 1829 uppgick byn helt i Turebergs ägor. Därmed gick också själva namnet Bagare by in i historien (Göransson 1988: 27).

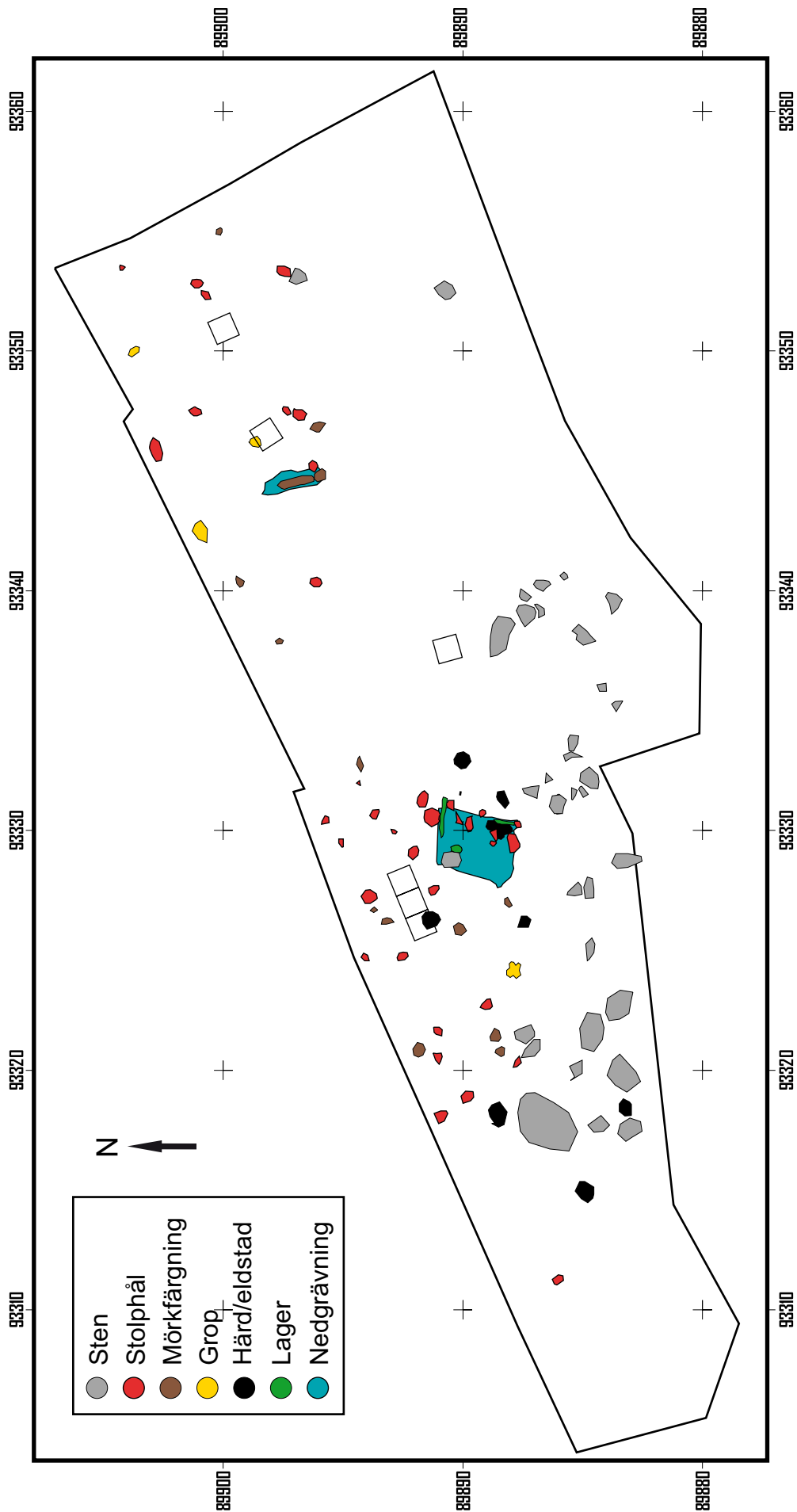

Fig 3. Översiktsplan.

Målsättningar

I kravspecifikationen inför slutundersökningen uttrycker länsstyrelsen två övergripande målsättningar inför slutundersökningen:

- 1) att funktionsbestämma och datera eventuella hus och andra strukturer, samt avgöra om lämningarna utgör en central del eller ett utkantsområde av gården.
- 2) att undersöka om de förmedeltida boplatslämningar som kunde beläggas under utredningen och framför allt förundersökningen har en direkt relation till de omgivande gravfälten, närmast RAÄ 277.

Att Bagare by, som omnämns i historiska källor första gången 1323, kunde ha ett förkristet ursprung indikerades som redan nämnts av såväl fynd av keramik från yngre järnålder som det näraliggande gravfältet RAÄ 277, daterat till vendel- och vikingatid. Men under förundersökningen framkom även spår efter aktiviteter som kunde dateras till förromersk järnålder. Även om det redan initialt föreföll svårt att få klarhet i en sådan komplex fråga genom den begränsade undersökning som uppdraget innebar, var en ytterligare frågeställning vid sidan av de två övergripande målsättningarna om det kunde utrönas hur dessa kronologiska faser förhåller sig till varandra.

Metod och genomförande

Det arkeologiska fältarbetet inleddes med att undersökningsområdet avbanades och rensades ned till anläggningsnivå. Totalt avbanades en yta på ungefär 715 m² (Fig. 4). Vissa mindre ytor lämnades dock oschaktade för att rutgrävas. Målet för detta var att fånga spår efter de eventuella kulturlager som framkom under

Fig 4. Delar av undersökningsområdet efter avbaning, från väster. Foto: Lars Andersson. Bildnr: Lp20070102.

Fig 5. Fältarbetet pågick under ihållande snöväder. På bilden ses Per Widerström (t.v.) och Kersti Lilja (t.h.). Foto: Lars Andersson. Bildnr: Lp20070103.

Fig 6. Schaktarbete efter snöfall. Foto: Anders Johnsson. Bildnr: Lp20070104.

förundersökningen. Det visade sig dock att dessa kulturlager överallt var sentida eller helt recenta. Detta, tillsammans med svåra vinterförhållanden, gjorde att endast sex av planerade 30 rutor (å 1 m²) kom att undersökas.

De anläggningar som påträffades undersöktes och dokumenterades i plan och profil. Ungefär hälften av stolphålen totalundersöktes, medan de resterade stolphålen snittades och delundersöktes. Som digitalt dokumentationssystem användes programmet Intrasis.

Undersökningen genomfördes under extremt dåliga väderförhållanden med snö, köldgrader och mörker (Fig. 5, 6). Det intensiva snöfallet gjorde också att flera anläggningar som identifierats genom färgskiftningar under förundersökningen och i schaktningsfasen under slutundersökningen inte kunde återfinnas.

Undersökningsresultat

Undersökningområdet var beläget i gammal åkermark. I plogjorden påträffades flera recenta föremål, såsom djurben, ett fåtal bitar rödgods, samt ett buteljsigill från Björknäs glasbruk i Nacka. Endast ett fåtal av dessa fynd tillvaratogs. Det tidigare åkerbruket på platsen hade också medfört att flera anläggningar var skadade. Många gånger var endast bottarna bevarade, varför mer bestämda funktioner och kontexter ofta var mycket svåra att avgöra. Dessa anläggningar registrerades därför som mörkfärgningar, även om de egentligen kan ha utgjort något annat.

En viss horisontal stratigrafi gick dock att urskilja på platsen, trots de dåliga bevaringsförhållandena. Den östra delen av undersökningområdet närmast impedimentet uppvisade framför allt fynd och lämningar som härrörde från den postmedeltida Bagare by, medan de förhistoriska boplatslämningarna framför allt återfanns i områdets västra del.

Det äldsta spåret efter mänskliga aktiviteter på den västra delen av undersökningområdet utgjordes av ett stolphål (Fig. 7), i vilket kol återfanns som kunde ¹⁴C-dateras till omkring 1400 f. Kr. Denna datering är intressant eftersom undersökningområdet ligger på en höjd av 21 meter över havet och strandlinjen under

Fig 7. Anläggning 54. Kol i stolphålet daterades till omkring 1400 f. Kr. Foto: Anders Jonsson. Bildnr: Lp20070105.

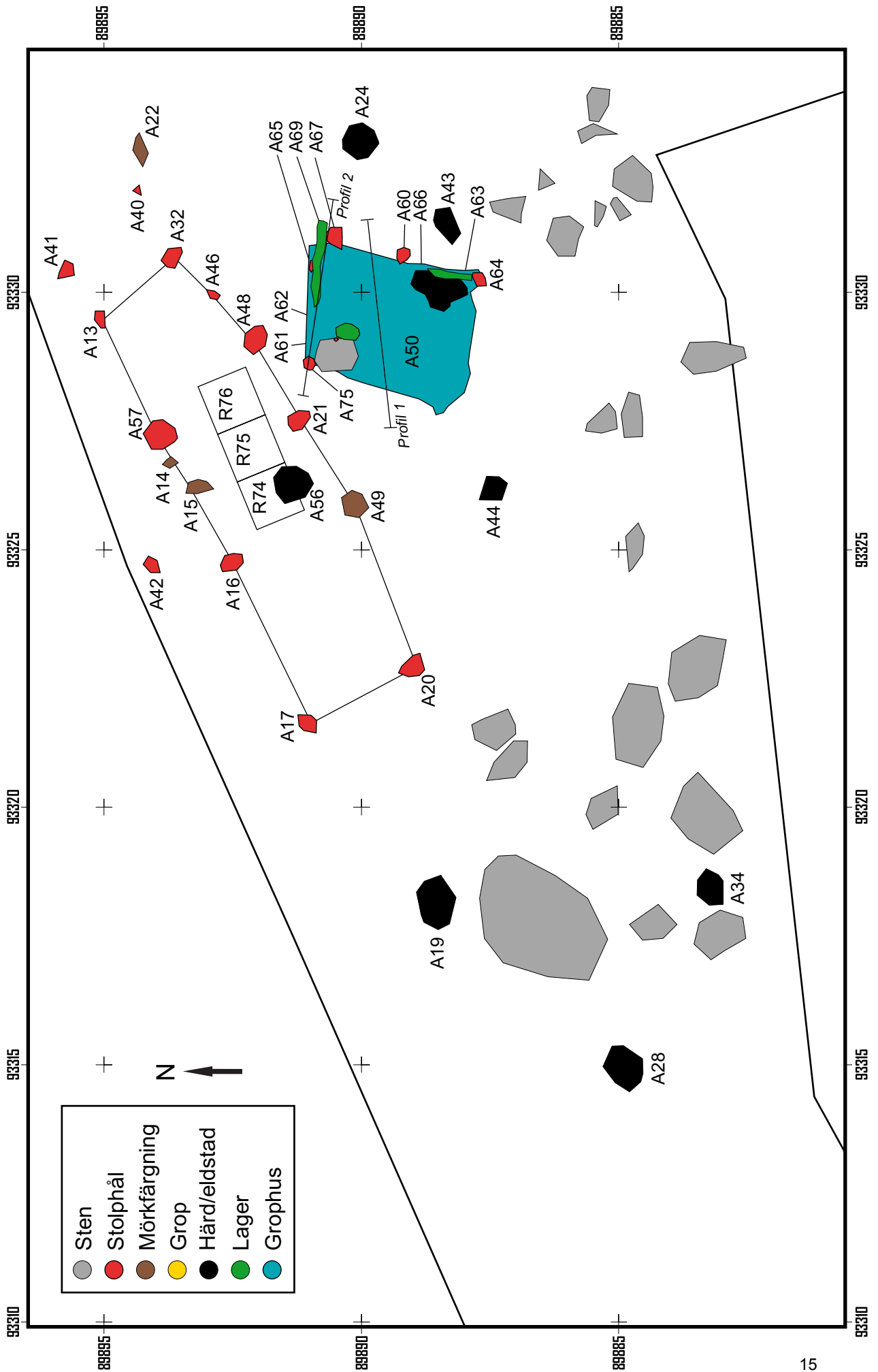

Fig 8. Plan med grophus samt stolphus..

den aktuella tidan gick just vid 21-meterskurvan (Karlsson & Risberg 2005:109 f.). På samma område bara ett par meter från stolphålet gav kol i en härd som undersöktes under förundersökningen en datering till äldre förromersk järnålder, vilket antyder att området åtminstone sporadiskt har använts sedan mycket lång tid. Fast bosättning kunde dock beläggas säkert först genom ett grophus som brunnit ned under 700-talets senare del. I nära anslutning till detta påträffades även ett antal stolphål som tillsammans kan ha ingått i ett treskeppigt stolphus (Fig. 8).

Grophuset

Grophuset (Anl. nr. 50) påträffades centralt i den västra delen av undersökningsområdet. Husets långsidor, som sträckte sig i nord-sydlig riktning, var ungefär 3,5 meter långa, medan gavelsidorna uppgick till ungefär 2,6 till 2,8 meter. Golvet var nedgrävt ungefär 0,5 och 0,6 meter under den omgivande marknivån.

Fig 9. Grophuset under utgrävning. Foto: Lars Andersson. Bildnr: Lp20070106.

Då grophuset återfanns var dess nedgrävning helt igentäckt av myllig kulturpåverkad mo och lera. När detta hade skett gick inte att fastslå, men det kan ha ägt rum relativt snart efter att huset hade övergivits, eftersom flera stolphål (Anl. nr. 26, 25, 36, 47, 58, 68) påträffades i fyllningen. Återfyllningen av huset gjorde också att gropens konturer var väldigt diffusa i plan. Därför grävdes inledningsvis två schakt genom huset (Fig. 9). I schaktens profilväggar (Fig. 10) kunde såväl grophusets form som djup avgöras. Dessutom framkom även ett brandlager i schaktets botten. Stratigrafien i profilväggarna visade att brandlagret sannolikt härrörde från en eldsvåda i samband med att grophuset hade övergivits. Härigenom utgjorde sot- och kolhorisonten ett ”lock” över brukningstidens eventuella

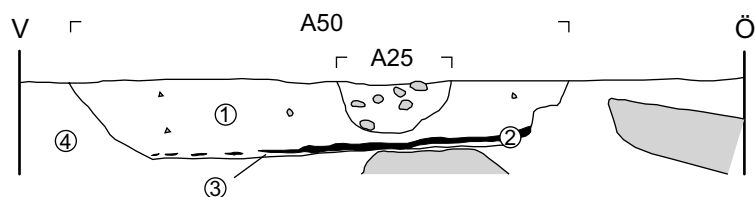

Fig 10.

Grophusets
profil 1.

1. kulturpåverkad mo/lera
2. sot/kollager
3. tunt lager ljus mo
4. ljus mo, inslag av sand

lager och efterlämningar. När grophusets djup och form med säkerhet hade bestämts med hjälp av bandlagrets utbredning tömdes gropen på fyllningsmassor med hjälp av grävmaskin.

Grophuset hade haft ett hårdtrampat jordgolv, som sluttade uppåt i husets nordöstra hörn. Vad gäller väggarna kunde vissa konstruktionsdetaljer iakttagas i den nordligaste av de två profiler som drogs genom grophuset. Profilen löpte just längs med grophusets norra vägg (Fig. 11). I hörnen var grova bjälkar (c:a 0,35 meter i diameter) uppställda (Anl. nr. 67 samt 75). Dessa sammanlänkades av en vägg av klenare stolpar (med stolphål på c:a 0,1 meter i diameter), efter vilka avtryck fortfarande var bevarade i grophusets golvlager (A71-74). Längst med den östra halvan av den norra husväggen löpte dessutom en lerfylld ränna (Anl. nr. 69).

Grophus A50, profil norra kanten, skala 1:50

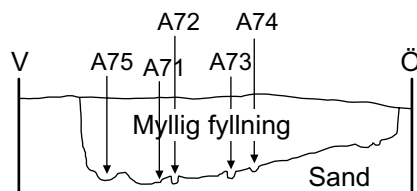

Fig 11. Grophusets norra profil (2)
med avtryck efter väggstolpar.

I husets sydöstra hörn påträffades ytterligare ett stolphål (Anl. nr. 64) efter en grövre stolpe (0,24 meter i diameter), som hade upprests intill ett markfast block. I anslutning till stolphålet återfanns också ett bränt trästycke (Anl. nr. 63), som sannolikt utgjorde resterna efter hörnstolpen, vilken vid branden hade bränts av och fallit omkull mot nordnordost. Centralt i den östra långväggen påträffades ytterligare ett stolphål (Anl. nr. 60) efter en grövre väggbjälke.

På södra insidan av samma långvägg och ned mot det sydöstra hörnet påträffades en anläggning (Anl. nr. 66, Fig. 12, 13) bestående av en samling av ungefär 30-40 knytnävsstora rundade stenar, packade mellan ett par större stenar (0,2-0,3 meter i diameter) och tre större markfasta block. Med en tydlig avgränsning till stensamlingen påträffades i densamma också lager av sot och kol. Under detta kollager följde ett tunt lager rödbränd sand. Mellan sanden och den naturliga marken (som också bestod av sand) hade man brett ut ett lager ljusgrå lera. Samt-

Fig 12. Eldstaden i grophusets sydöstra hörn, från söder. Foto: Lars Andersson.

Bildnr: Lp20070107

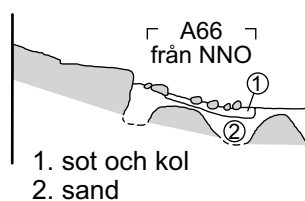

Fig. 13. Eldstadens profil.

liga fynd i grophuset, som framför allt utgjordes av keramik och obrända ben, återfanns nära denna anläggning.

I husets norvästra del fanns ett ungefär 0,9 x 0,6 meter stort markfast block med flat ovansida. Vid blockets östra sida påträffades i golvnivån en rundad yta med hårt packat material som gick ned i den underliggande sanden. Fyllningen i detta lager, som var omkring 0,05 meter tjockt, bestod av lera blandad med sand, samt fläckvis också av kol och sot. Den övre delen av lagret var ”segt” och ljusbrunt till färgen, medan inslaget med kol och sot ökade mot botten. Även sanden runt om detta lager var hårdare packad än på övriga delar av golvet. Möjligen har man suttit på knä på den hårdare packade ytan medan man använt den flata stenblocket som arbetsbänk, eller dyligt.

En ^{14}C -datering av den förkolnade stolpen i husets sydöstra hörn gav utslaget 770 ± 40 e. Kr.

Tolkning av grophuset

Grophuset hade av allt att döma haft ett trampat golv av jord och lera. I tre av husets fyra hörn kunde grova gavelstolpar konstateras. Detta skulle kunna tyda

på att huset hade haft fyra uppresta väggar. På detta sätt var t.ex. ett grophus i Västra Ledinge, Skederid sn Uppland konstruerat. Detta grophus, som hade en grövre stolpe upprest i vart hörn, kunde dateras till vikingatiden (Bratt & Lindström 1997: 24 ff.). Kontruktionen tycks dock inte vara särskilt vanlig. I Göthbergs (1995: 79; 2000 87 f.) sammanställning över kända grophus från järnåldern finns inget exempel på detta byggnadssätt (se också Ljung 2007: 6 ff.). Utifrån en jämförelse ned andra undersökta grophus (till exempel Ljungkvist 1997: 338 ff.) skulle man därför också kunna tänka sig att husets östra långvägg varit upprest högre än övriga väggar och att ett snedställt tak sluttade från den östra långväggen nedåt mot marken på husets västra sida. Den nordvästra gavelstolpen skulle i så fall kunna ha stöttat den snedställda takregeln.

Vad gäller väggarnas konstruktion antyder raden av pinnhål och den lerfyllda rännan som löpte längs med husets norra kortsida att grophusets väggar var flätade med ris och tätade med med lerklining. Liknande väggkonstruktioner på grophus är kända från flera andra håll (Beronius-Jörpeland & Sander 1996: 31 ff.; Ljungkvist 1997: 338 ff.). Troligen hade grophuset dessutom en dörr i den norra delen av den östra långväggen, mellan den nordöstra gavelstolpen och den kraftiga stolpe som stod upprest i mitten av den östra långväggen. Liknande spår efter dörrkonstruktioner är inte helt vanliga, men analogier har återfunnits i några fall (t.ex. Reisborg 1994: 29 ff.). I husets norra profil (Fig. 10) syns därtill att grophusets golv sluttar uppåt i husets nordöstra hörn. Liknande drag med förhöjda golv i anslutning till ingångarna har även påträffats i andra grophus.

Den av mindre stenar uppbyggda anläggningen (Anl. 66) i grophusets sydöstra hörn har sannolikt utgjort en eldstad eller härdpall. Uppbyggda eldstäder, härdar och ugnar är inte helt ovanliga i grophus. I ett grophus i Barkarby, Järfälla sn Uppland, påträffades till exempel en uppbyggd härd i husets sydöstra hörn (Grön 2004: 15). Liknande härdkonstruktioner fanns även i till exempel grophuset i Sanda i Uppland (Åqvist & Flodin 1992: 321). Av intresse är vidare att fyndspridningen i grophuset är centrerad till området runt härden. Eftersom fynden med något undantag består av keramikskärvor och obrända ben är det inte otänkbart att dessa kan härröra från matlagningsaktiviteter i huset. Möjligen kan detta också berätta om grophusets primära funktion. Generellt sett har grophus framför allt utgjort ekonomibyggnader inom varierande användningsområden såsom kokhus, rökbastuer, verkstäder, etcetera. I vissa fall kan de dock även ha fungerat som bostäder för socialt lågt stående människor i samhället (Göthberg 2000: 88).

Ett eventuellt stolphus

Just nordväst om grophuset påträffades ett antal stolphål (Anl. nr. 13, 15, 16, 17, 20, 21, 32, 48) som kan ha ingått i ett treskeppigt stolphus (Fig. 8). Detta hus skulle i så fall ha varit anlagt i nordöstlig-sydvästlig riktning och bestått av fem par stolpar med en bredd på ungefär 2,6 meter i husets centrala del, 2,0 till 2,2 meter vid dess båda gavlar och ungefär 9 meter mellan de östligaste och västligaste paren stolpar.

Tyvärr var marken kraftigt sönderplöjd på hela det område där stolphuset stått, varför endast bottarna återstod av flera stolphål och alla eventuella golvlager, väggrännor, etcetera, hade också gått förlorade. Två av stolphålen (nr. 15, 16) i det eventuella huset gick dessutom inte att återfinna efter ett kraftigt snöande och undersöktes därför inte. I den del som skulle kunna ha utgjort stolphusets centrala del grävdes tre kvadratmeterstora rutor i tre stick om 0,1 meter. Fyllningen i rutorna innehöll dock bara recenta fynd, med ett eventuellt undantag för en mindre mängd bränd lera.

Även om dessa omständigheter gör att det inte går att arkeologiskt bevisa att det rör sig om ett förhistoriskt stolphus, talar placeringen av de aktuella stolphålen i förhållande till varandra för att det faktiskt rör sig om lämningar efter ett sådant. Centralt i huset skulle det i så fall dessutom ha funnits en eldstad (Anl. nr. 56). Stratigrafiskt ligger stolphusets södra stolprad bara ungefär en halv meter norr om grophusets nordvästra hörn. Detta antyder att stolphuset stratigrafiskt bör ha överlagrat grophuset, som brann ned under 700-talets andra del, och kronologiskt uppfördes efter detta. Stolphuset bör i så fall kunna föras till vikingatiden.

Andra anläggningar

På undersökningsytan påträffades som minst ett 40-tal stolphål. Till detta ska också föras ett antal anläggningar som är registrerade som mörkfärgningar eller gropar, men som skulle kunna utgöra bottnar av sönderplöjda stolphål. Förutom de stolphål som ingick i det möjliga stolphuset har dock inga ytterligare anläggningar av denna typ kunnat sättas in i en vidare brukningskontext. Flera stolphål bedömdes vid fältundersökningen dessutom ha varit förhållandevis recenta, medan ett stolphål (A 54) kunde dateras genom ett ¹⁴C-prov på kol i fyllningen till omkring 1400 f. Kr. Man måste därför räkna med att olika stolphål näraliggande varandra kan ha uppkommit under en påfallande lång tid och därmed sakna en gemensam kontext.

På undersökningsytan återfanns också sex härdar och en sotfläck. En av härdarna (Anl. nr. 19) daterades genom ett ¹⁴C-prov under förundersökningen till äldre förromersk järnålder.

Provrutor

I den ursprungliga undersökningsplanen ingick att gräva omkring 30 provrutor. Så skedde inte av två skäl: dels försvårades undersökningen kraftigt av tjäle, minusgrader och snöfall, dels innehöll de rutor som grävdes inga anläggningar eller fynd av antikvariskt intresse. Undersökningsområdet hade tidigare brukats som åker, varför man tvingades gå ned under plogdjupet för att påträffa något av antikvariskt värde inom ytan. Alla fynd som återfanns i provrutornas fyllning var sentida och härrörde sannolikt från det postmedeltida Bagare by och bebyggelsen inom Tureberg. Allt som allt grävdes därför endast sex rutor om en kvadratmeter.

¹⁴C-dateringar

Under förundersökningen togs ett ¹⁴C-prov ur en härd (Anl. nr. 19), som analyserades av Ångströmlaboratoriet i Uppsala. Enligt analysen kunde provet dateras till 2280±45 BP (Berger 2004:14).

I samband med slutundersökningen analyserade Ångströmlaboratoriet två ¹⁴C-prover. Det ena provet (Ua-32175) utgjordes av ett kolfragment i ett stolphål (Anl. nr. 54), som gav dateringen 3340±40 BP, 2 sigma. Ytterligare ett prov (Ua-32176), taget från den förkolnade bjälken i grophuset (nr. 63), analyserades och gav utslaget 1180±40 BP, 2 sigma. (Fig 14).

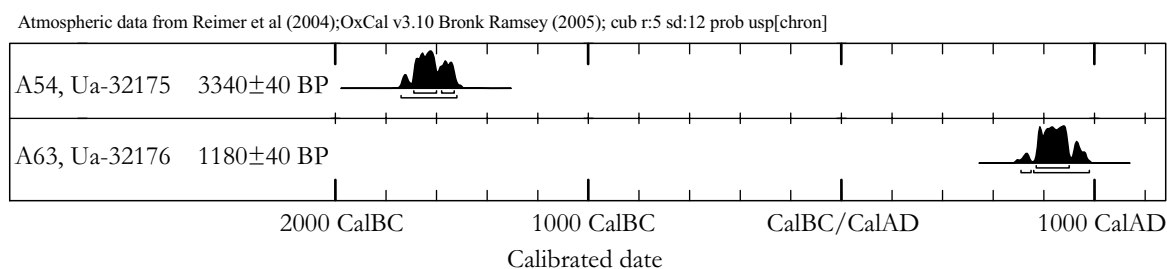

Fig. 14. ¹⁴C-dateringen.

Fynd

Det påträffades förhållandevis få fynd av äldre karaktär inom ramen för såväl för- som slutundersökningen. Fynd med förhistoriskt ursprung representeras närmast helt av grov keramik, vars karaktär närmast kan föras till yngre järnålder. Denna keramik påträffades framför allt i grophuset på en nivå som sammanföll med det dåtida golvet. Merparten av den övriga keramiken påträffades i två stolphål (Anl. nr. 1 och 70) nära det undersökta områdets östra avgränsning.

Utöver den förhistoriska keramiken påträffades även mindre bitar bränd lera sporadiskt över hela undersökningsområdet. Under såväl schaktningen som i de sex provrutorna återfanns sentida eller recenta fynd såsom rödgods, spikar och andra korroderade järnföremål samt ett fåtal obrända djurben. I en ränna (Anl. nr. 39) i områdets östra del som sannolikt utgjorde resterna efter ett utplogat dike påträffades ett fåtal bitar järnslag och en bit flinta.

Under schaktningen hittades också ett buteljsigill från Björknäs glasbruk i Nacka. Detta bruk var verksamt från 1736 till 1780-talet och var då Stockholms huvudleverantör av buteljer (Fogelberg 1989: 105 ff.).

Tolkning och utvärdering

De tidigaste spåren efter mänskliga aktiviteter på undersökningsområdet utgjordes av ett stolphål, i vilket kol påträffades som kunde dateras till äldre bronsåldern, ungefär 1400 f. Kr. Vidare gav en härd inte långt från samma stolphål en datering till äldre förromersk järnålder. Det går således inte att utesluta att det finns äldre bosättningar i nära anslutning norr eller väster om undersökningsområdet. Dock är det heller inte ovanligt med lämningar efter mera tillfälliga aktiviteter från dessa perioder och man bör därför inte tolka in för mycket i de spår som faktiskt framkom därifrån inom undersökningsområdet.

Den första säkra bebyggelsen på området tycks ha etablerats senast under 700-talet. Vid denna tid var ett grophus uppfört inom områdets västra del. Grophuset tycks dock ha brunnit ned under den andra halvan av 700-talet, vilket inte minst påvisas av det lager av brandmörja som täckte grophusets golv, liksom den förkolnade väggregel som påträffades i husets sydöstra hörn. Den senare gav som nämnts ovan en ¹⁴C-datering till andra halvan av 700-talet e. Kr. och skulle kunna visa att grophuset förstörts av en vådabrand vid denna tid. Det går dock inte heller att utesluta att grophuset medvetet brändes ned – kanske för att ge plats åt ny bebyggelse.

Grophuset ersattes i så fall sannolikt av det treskeppiga stolphuset. Att dessa båda byggnader knappast kan ha varit samtida visas av att avståndet mellan grophusets nordvästra hörn och stolphusets södra stolplinje inte var längre än ungefär en halv meter. Eftersom stolphuset delvis kom att överlagra resterna efter grophuset bör även grophen efter grophuset ha fyllts igen senast i samband med att stolphuset byggdes.

Det har inte gått att fastställa om den förhistoriska boplatsen sträcker sig vidare utanför undersökningsområdet, men mycket talar för att så har varit fallet. Man kan till exempel förvänta sig ytterligare bostadshus som är samtida med grophuset. Var dessa eventuella byggnader i så fall har legat är däremot svårare att avgöra. Områdena utanför undersökningsområdena mot norr och söder är sedan tidigare exploaterade med modern bebyggelse, medan de kvarvarande ytorna mot väster och öster inte gav ytterligare indikationer på bosättningar i samband med föregående arkeologiska utredning och förundersökning. Ett fåtal stolphål påträffades visserligen i samband med undersökningen av gravfältet RAÄ 277, men enligt den utredning som utfördes 2003 kunde dessa inte föras samman med den nu undersökta ytan till ett sammanhängande boplatsoområde.

Även om ytterligare bosättningslämningar kan ha funnits utanför det redan undersökta området finns det dock vissa förhållanden som talar för att boplatsen som helhet bör ha varit av förhållandevis ordinär storlek. Markerna som tillhörde Bagare by i historisk tid gav låg avkastning och kunde bara försörja en mindre befolkning. Dessa villkor kan naturligtvis inte ha varit mycket bättre under förhistorisk tid. Så långt det går att se i det historiska materialet, från 1600-talet

och framåt, var invånanarna i byn dessutom fattiga småbönder utan framskjutna positioner i lokalsamhället (Göransson 1988: 12 f., 27 f.).

Dessa omständigheter kan också jämföras med resultaten av undersökningen av det angränsande gravfältet RAÄ 277. Den ansvarige antikvarien Catharina Nilsson påtalar angående detta gravfält att "[g]ravfältet är märkligt från den synpunkten att de endast till ett drygt 30-tal konstaterbara begravningarna är jämt spridda över en relativt lång tidrymd, 700-1000 e Kr." (Nilsson 1972: 11). Om den förhistoriska gården i Bagare primärt hör samman med detta gravfält – vilket är en tilltalande tanke – bör det i genomsnitt ha skett ett dödsfall per decennium. Detta är ett tämligen normalt förhållande för en gård av ordinär storlek under de sista seklena av förhistorisk tid. Den tidsperiod som gravfältet sträcker sig över stämmer vidare väl med den bebyggelse som kan beläggas genom grophusets datering till 700-talet och stolhusets uppförande efter detta.

Några arkeologiska spår efter det medeltida Bagare by framkom i likhet med utredningen och förundersökningen inte heller i samband med slutundersökningen. En direkt historisk bosättningskontinuitet från förhistorisk tid genom medeltiden och in i modern tid har därför inte kunnat beläggas arkeologiskt. Mycket talar trots allt för att en sådan oavbruten följd ändå har funnits. Skriftliga belägg på ortnamnet Bagare by från 1300-talets början samt andra historiska bevis från kartmaterial etcetera, visar att en medeltida bebyggelse på platsen ändå får anses som säker. Sannolikt har dessa medeltida gårdar legat på impedimentet just väster om den yta som var föremål för slutundersökningen, på vilket Turebergs gård etablerades under 1700-talet. Hela detta impediment visade sig under utredningen vara mycket omrört och skadat, vilket inte minst tycks ha orsakats av 1960-talets rivning av Turebergs gård.

I de äldsta beläggen i det historiska kartmaterialet från slutet av 1600-talet består Bagare by av fyra olika gårdar. Det har dock föreslagits att dessa gårdar ursprungligen utgjorde fyra separata enheter knutna till de fyra näraliggande gravfälten RAÄ 277, 295, 296 och 298, vilka under medeltiden dock kom att växa samman till det historiskt kända Bagare by (Göransson 1988: 12 f., 27 f.). Tanken är tilltalande och även om den inte kan bevisas kan den heller inte uteslutas.

Tekniska och administrativa uppgifter

Stockholms läns museums diarienummer:	2005:138
Länsstyrelsens diarienummer:	431-05-58259
Lanskap:	Uppland
Kommun:	Sollentuna
Socken:	Sollentuna
Ekonomiska kartan:	10I 8e Tureberg
Belägenhet:	(NV hörn) X89885, Y93304
Kordinatsystem:	ST74
Arkeologisk personal:	Lars Andersson projektledare Åsa Berger Anders Johnsson Per Widerström Kersti Lilja Tobias Strömdahl (praktikant)
Undersökningsperiod:	November, december 2005.
Arkivmaterial:	Förvaras på Stockholms läns museum

Referenser

- Andersson, L. 1999. *Förundersökning vid RAÄ 295, Sollentuna socken*. Rapport 1999:9. Stockholms läns museum 1999.
- Berger, Å. 2004. *Bagare by och Turebergs gård. Arkeologisk undersökning inför detaljplaneområde för nya Turebergsskolan, Sollentuna sn och kn, Uppland*. Rapport 2004:10. Stockholms läns museum 2004.
- Berónius-Jörpeland, L. & Sander, B. 1996. *Viby gård – livs- och vilorum. Arkeologiska förundersökningar och undersökningar, Uppland, Sollentuna socken, RAÄ 308 och 309*. RAÄ UV-Stockholm Rapport 1996:114.
- Bratt, P. & Lindström, J. 1997. *E18 genom forntiden i Skederid. Arkeologisk undersökning av RAÄ 106, 189 och 190, Skederid socken, Norrtälje kommun, Uppland*. Rapport 1997:8. Stockholms läns museum 1997.
- Carlsson, M. 1996. *Tors Backe - gravar och hus inom Bagare ägor, Uppland, Sollentuna socken, RAÄ 278*. Arkeologisk undersökning 1996. Riksantikvarieämbetet UV Stockholm, Rapport 1996:107.
- Fogelberg, T. 1989. *Björknäs glasbruk - Nackas första främlingskoloni. Nackaboken*.

- Grönwall, R. 2003. *Bagare by och Turebergs gård. Arkeologisk utredning inför detaljplaneområde för nya Turebergsskolan, Sollentuna sn och kn, Uppland*. Rapport 2003:23. Stockholms läns museum 2003.
- Grönwall, R. 2004. *Barkarby. Arkeologisk undersökning av RAÄ 255:4 samt RAÄ 405:1, Järfälla socken och kommun, Uppland*. Rapport 2004:39. Stockholms läns museum.
- Göthberg, H. 1995 *Huskronologi i Mälaronrådet. Hus och gård i det förurbana samhället*. Riksantikvarieämbetets Skrifter 14. Stockholm.
- Göthberg, H. 2000. *Bebyggelse i förändring. Uppland från slutet av yngre bronsålder till tidig medeltid*. OPIA 25. Uppsala.
- Holm, N. F. 1941. *Tureberg förr och nu*. (Turebergs fastighetsaktiebolag). Stockholm.
- Karlsson, S. & Risberg, J. 2005. Bilaga 6. Växthistoria och strandförskjutning i området kring Fjäturen och Gullsjön, södra Uppland. *En introduktion till det arkeologiska projektet Norrortsleden. Uppland, Fresta och Täby socknar*. Av Johansson, Å. & Lindgren, Ch. Riksantikvarieämbetet UV Mitt, DAFF 2005:1.
- Ljung, J.-Å. 2007. *I utkanten av Kumla gårdstomt. Södermanland, Botkyrka socken, Eriksbergs industriområde (f.d. Alby 9:2), RAÄ 94*. UV Mitt Rapport 2007:16.
- Ljungkvist, J. 1997. En vikingatida bebyggelse i Gamla Uppsala. *Tor 29*.
- Lindroth, Hj. 1916. *De nordiska ortnamnen på -rum: språklig och bebyggelsehistorisk undersökning*. (Göteborgs kungl. vetenskaps- och vitterhets-samhälles handlingar. Nr Följd 4, 18:1).
- Nilsson, C. 1972. Fornlämning 277, Turebergs Gård, Sollentuna sn, uppland.. Arkeologisk undersökning 1966. Riksantikvarieämbetet Rapport 1972 B1.
- Reisborg, S. 1994. Building Group 1, 4 and 5. *Excavations at Helgö XII*. (KV-HAA). Stockholm.
- Vinberg, A. 2003. *Mellan gravfält och boplatser invid Tors backe : Uppland, Sollentuna socken, Kvarteret Träbjälken 16*. Arkeologisk förundersökning. Riksantikvarieämbetet UV Mitt, Rapport 2003:11.
- Åqvist, C. & Flodin, L. 1992. Pollista och Sanda – two thousand-year-old Settlements in the Mälaren region. *Rescue and Research. Reflections of Society in Sweden 700-1700 A.D*. Stockholm.

Bilaga 1

Anläggningar

Anl.-nr	Intrasis-ID	Typ	X	Y	Z min	Z max	Anläggningsbeskrivning
1	1000	Stolphål	89901,095	93352,815	21,925	21,963	Djup: 0,2 m. diam: 0,45-0,50 m Väldefinerad rundad nedgrävning med fyllning av mörk, gråbrun humös silt. Några småstenar i fyllningen. Dessa föreföll eld-påverkade. I anl. N del påträffades keramik, ett par obrända eller svagt brända ben samt kolfragment. Tolkning: Matoffer i stolphålet? Skräp som följt med ned i hålet när detta fylldes igen?
2	1008	Mörkfärgning	89900,169	93354,992	21,939	22,024	Djup: 0,12 m. Diam: 0,5 Nedgrävning eller stolphål. Fyra stenar (0,05-0,12 m) centralt i anl. Flacka nedgrävningskanter och fyllning av mörk gråbrun silt. Enstaka kolstänk.
3	1019	Stolphål	89904,21	93353,48	21,959	21,998	Djup: 0,1 m. diam: 0,24-28 m I ytan fyra stenar och en svag mörkfärgning. Fyllning av mörkfärgad lera.
4	1025	Grop	89903,725	93349,98	21,889	21,997	Djup: 0,08 m. diam: 0,6-7 m En flack nedgrävning med mörk humös fyllning.
5	1035	Stolphål	89897,47	93353,33	21,877	21,949	Djup: 0,35 m. Diam: 0,55 m Tydlig rundad stensködd nedgrävning med fyllning av gråbrun silt och sten. Östra halvan var skodd med fem skarpkantade stenar som var 0,17-0,25 m breda, men bara några cm tjocka. Relativt branta nedgrävningskanter. Västra halvan var packad med ytterligare tre stenar.
6	1043	Stolphål	89901,165	93347,495	21,881	21,971	Djup: 0,2 m. diam: 0,3 m Tre skarpkantade stenar 0,1-0,2 m låg i formen av en triangel. Kolbitar påträffades
7	1051	Stolphål	89902,801	93345,885	21,92	22,064	Djup: 0,3 m. Diam: 0,8 m Skoning av skarpkantade stenar (0,3-0,4 m). På botten en stor flat sten. Fyllning av lerig mo.
8	1078	Stolphål	89896,8	93347,36	21,762	21,84	Djup: 0,2 m. Diam: 0,5 m Fyllning av mörkare moig lera samt lite grus.
9	1087	Stolphål	89897,355	93347,505	21,815	21,865	Djup: 0,3 m. Daim: 0,5 m Skoning av tre skarpkantade stenar, fyllning av brun lerig mo. I stolphålets genomskärning kunde en färgning av en lutande stolpe (mot N) observeras.
10	1106	Stolphål	89896,125	93340,365	21,78	21,809	Djup: 0,4 m. Daim: 0,5 m Syntes som en stensamling på ytan, i profilen även vissa stenar som skoning (0,1-0,2 m).
11	1113	Mörkfärgning	89899,29	93340,38	21,635	21,7	Bortsnöad, därför ej grävd.
12	1119	Mörkfärgning	89897,655	93337,895	21,484	21,528	Diam: 0,3 m En mörkfärgning med en liten rund sten i mitten.
13	1131	Stolphål	89895,085	93329,475	21,752	21,944	Tre stenar (ca 0,1 m) som kan utgöra botten på ett stolphål.
14	1143	Mörkfärgning	89893,71	93326,695	21,754	21,843	Djup: 0,05 m. Diam: 0,2 m Tre kantiga stenar (0,1 mid) i en rundad mörkfärgning. Kan vara botten på ett stolphål eller djupare nedgrävning.
15	1148	Mörkfärgning	89893,14	93326,23	21,747	21,783	A4 i förundersökningen. Säker anläggning som ej kunde återfinnas efter snöoväder. I förundersökningen anges den som en "mörkfärgning" med fyllning av lera och spår efter en fursvunnen sten.

16	1154	Mörkfärgning	89892,515	93324,75	21,703	21,742	Ej grävd. Utgjorde A7 i förundersökningen och bedömdes som säker anläggning, en mörkfärgning, troligen stolphålsrest. Efter ett snöoväder gick den dock inte att återfinna.
17	1161	Stolphål	89891,05	93321,62	21,734	21,831	Djup: 0,3. Diam: 0,35 m Tre skarpkantade stenar i ytan, ingen mörkfärgning syntes dock. En kantställd sten i sidan. sot, bränd lera, skärvsten och en bit keramik framkom.
18	1167	Stolphål	89891,055	93320,485	21,747	21,809	Djup: 0,25. Diam: 0,4 m Tydligt stolphål. enstaka brända ben och kol i fyllningen, vilka ej tillvaratogs.
19	1186	Härd	89888,545	93318,15	21,759	21,977	Djup: 0,15 m. Diam: 1,0 m Tydlig härd med skärvsten och mycket sot/kol. Stenstorlek 0,08-0,15 m. C14-datering av kol gav åldern 410-200 f. Kr.
20	1201	Stolphål	89889,025	93322,76	21,913	21,959	Djup: 0,2 m. Diam: 0,3 m Två skärviga stenar och en svag mörkfärgning på ytan. Tydlig mörkfärgning på en något djupare nivå. Rundad botten. Tydligt stolphål.
21	1215	Stolphål	89891,21	93327,505	22,108	22,169	Djup: 0,35 m. Diam: 0,5 m Tre stenar (0,3-0,6 m) i ytan. Tydlig nedgrävning i profilen. Fyllning av mörkbrun lerig mo med inslag av kol och bränd lera.
22	1222	Mörkfärgning	89894,29	93332,77	21,911	21,938	Bortsnöad.
23	1228	Stolphål	89891,681	93331,324	21,881	21,957	Djup: 0,2 m. Diam: 0,5 m Stolphål med fyllning av skärvig och skörbränd sten (0,05-0,2 m). Tydlig mörkfärgning i plan. Klara nedgrävningskanter i såväl plan som profil. Fyllning av mörk gråbrun silt.
24	1235	Härd	89890,013	93332,932	21,8	21,881	Ej grävd pga snöoväder.
25	1250	Stolphål	89889,745	93330,275	21,76	21,876	Diam: 0,4 m Stolphål med två stenar i ytan. Låg i anslutning till A1257. Låg i fyllningen som hade används för att fylla igen grophuset och måste vara yngre än det senare. Stolphålet försvann vid schaktningen av grophuset.
26	1257	Stolphål	89890,135	93330,505	21,808	21,95	Djup: 0,4 m. Diam: 0,45 m Stolphål med fem stenar varav en var skörbränd. Orända ben ytligt i östra kanten. Stolphålet låg inuti grophuset.
27	1266	Stolphål	89887,73	93320,36	21,996	22,041	Djup: 0,15 m. Diam: 0,2 m En 0,2 m stor sten i ytan och under denna en mörkfärgning i samma storlek.
28	1271	Härd	89884,92	93314,92	21,808	21,884	Diam: 0,4 m Härdrest. Ej grävd pga snö och is.
29	1279	Stolphål	89886,04	93311,255	21,698	21,743	Ej grävd pga snöoväder. Säkert stolphål, A25 i förundersökningen. Beskrevs där som ett 0,3x0,3 m stort stolphål, lera i fyllningen och två stenar 0,05-0,2 m stora däri.
30	1285	Stolphål	89896,235	93345,2	21,927	21,951	Djup: 0,0,15 m. Diam: 0,3 m Antogs först var ett stolphål med stenpackning av tre stenar och fyllning av mörkare material än i omgivningen. Det visade sig senare att 1285 ingick i en större anläggning (A2012) som troligen var en urplöjd dikesrest.

...forts anläggningstabell.

31	1292	Mörkfärgning	89895,96	93344,82	21,892	21,972	Djup: 0,2 m. Diam: 0,2x0,5 m Antogs först vara ett stolphål med stenfyllning. En järnten stack ur anläggningens centrum mellan stenarna. Även en tand återfanns. Det visade sig senare att 1292 ingick i en större anläggning (A2012) som troligen var en urplöjd dikesrest.
32	1322	Stolphål	89893,685	93330,67	21,954	21,989	Djup: 0,3 m. Diam: 0,3 m. På ytan två stenar (0,1 m). Negrävning med fyllning av mörkare material än omgivningen.
33	1328	Mörkfärgning	89896,981	93344,527	21,98	22,013	Djup: 0,2 m. Diam: 0,5 m På ytan åtta synliga stenar (0,1-0,25 m), därunder ytterligare sten. Under en sten kom tegel, vilket antyder att anl. är relativt recent. Ingen tydlig nedgrävning. Fynd: tegel, obrända ben, keramik, bränd lera, järn. A1328 går samman med A1407. Det visade sig också att 1328 ingick i en större anläggning (A2012) som troligen var en urplöjd dikesrest.
34	1400	Härd	89883,225	93318,455	22,096	22,231	Ytlig sotfläck. Grävdes ej pga is och snö.
35	1414	Grop	89898,67	93346,22	21,957	22,048	Djup: 0,19 m. diam: 0,4 m. Rund nedgrävning med fyllning av moig lera. Fynd av tegel, keramik, obrända ben.
36	1456	Stolphål	89888,72	93329,81	21,741	21,902	Djup: 0,2 m . diam: 0,25 m. Syntes i ytan som två stenar i en mörkfärgning. Fyllning mörkare än omgivningen samt med kolinslag.
37	1665	Mörkfärgning	89888,1	93326,995	21,819	21,853	Bortsnöad.
38	2005	Grop	89900,98	93342,475	22,078	22,17	Djup: 0,4 m. diam: 1,0 m En trolig grop med fyllning som är något mer mörkfärgad än omgivningen.
39	2012	Ränna	89897,1	93344,605	21,841	22,033	I denna anl. ingår 1328, 1285, 1292.
40	3001	Stolphål	89894,355	93331,98	20,065	20,068	Djup: 0,25 m. Diam: 0,2 m. Litet stolp- eller störhål. Fyra mindre stenar i ytan samt en tydligt avgränsad nedgrävning mot ljusare jord.
41	3010	Stolphål	89895,74	93330,445	20,133	20,178	Djup: 0,2 m. Diam: 0,3 m. I plan två stenar ca 0,1 mid. I profilen syntes något ljusare (?) jord mellan och under stenarna. Recent?
42	3015	Stolphål	89894,075	93324,72	20,107	20,181	Djup: 0,25 m. Diam: 0,3 m. ett mindre antal kantiga stenar (0,1-0,2 m) i ytan, inom en mörkfärgning i plan och profil. I profilen finns även en större sten, ca 0,25 mid.
43	3020	Härd	89888,335	93331,285	20,088	20,106	Djup: 0,06 m. diam: 0,6 m Något sotig fläck med inslag av kol och skärersten, troligen en härdrest.
44	3026	Härd	89887,435	93326,195	19,948	19,99	Bortsnöad, därför ej grävd.
45	3031	Grop	89887,880	93324,177	19,984	20,069	Djup: 0,2 m. diam: 1,0x0,9 m Nedgrävning formad som en fyrklöver, med tre från varandra åtskilda stensamlingar samt med olika fyllning i de olika delarna, som dock alla i princip bestod av mörk gråbrun silt. I den södra delen är fem skarpkantade stenar synliga i plan (0,1-0,15 m). Kolstänk i fyllningen. I den NV delen finns tydliga nedgrävningskanter men otydlig avgränsning mot den södra delen i fyrklöver. I den östra delen var fyllningen gråbrun silt med någon sten. Otydlig avgränsning mot den övriga anläggningen.

46	3042	Stolphål	89892,875	93329,955	21,809	21,84	Djup: 0,07 m. diam: 0,1 m. Mycket liten anläggning av några skarpkantade och skörbrända stenar med en svag mörkfärgad rundning under stenarna.
47	3047	Stolphål	89891,25	93330,545	21,651	21,723	Djup: 0,4 m. Diam: 0,6 m. Stensamling med nedgrävningskant synlig i plan. Stenarna (0,05-0,4 m) var såväl runda som skarpkantade och skär- viga. Fyllningen bestod av mörk gråbrun silt. Minst en sten tydligt kantställd.
48	3055	Stolphål	89892,055	93329,075	21,843	21,903	Djup: 0,6 m. diam: 1,0 m. I plan syntes tre stenar (0,1-0,2 m) i en mörkfärgning, som i profil hade en rundad form. Fyllningen bestod av ett flertal ytter- ligare stenar samt svarg mörkfärgad jord. I botten låg två stora stenar på ca 0,4-0,5 mid.
49	3087	Mörkfärg- ning	89890,12	93325,89	21,86	21,95	Djup: 0,3 m. Diam: 0,7 m (?) Två stenar 0,2-0,4 mid. syn- lica i plan. En nedgrävning kunda anas i profil. Otydlig anläggning.
50	3500	Grophus	89889,35	93329,295	22,586	23,245	Se beskrivning i rapporttexten.
51	4004	Mörkfärg- ning	89891,82	93320,855	21,649	21,723	Djup: 0,4 m. Diam: 0,6 m. Syntes i plan som en rund mörkfärgning och i profil som en rundad nedgrävning.
52	4011	Mörkfärg- ning	89888,64	93321,475	21,628	21,667	Djup: 0,12 m. diam: 0,5 m Tydlig i plan och profil. Rund och nå- got skålformad nedgrävning med fyll- ning av gråbrun silt. Inga stenar.
53	4018	Mörkfärg- ning	89888,46	93320,775	21,631	21,699	Djup: 0,25 m. Diam: 0,25 m Tydlig rund mörkfärgning i plan. I profil syntes den som en kantig mörkfärgning, beroende på att den undre delen avgränsades av berg/ jordfast stenblock. Fyllning av gråbrun silt.
54	4024	Stolphål	89889,81	93318,87	21,622	21,645	Djup: 0,25 m. Diam: 0,5 m. Säkert stolphål. skoning av 0,1-0,25 m stora rundade stenar. Enstaka brända ben som ej tillvaratogs i fyllningen. Stolpen hade en diameter på ca 0,35- 0,4 m. Fyllning av gråbrun silt.
55	4030	Stolphål	89890,91	93318,04	21,62	21,668	Djup: 0,2 m. Diam: 0,4 m. I plan syntes anl. som två stenar på ca 0,1- 0,2 mid. inom en svag mörkfärgning. I profilen kan en svag skålformad nedgrävning anas.
56	4036	Härd	89891,32	93326,255	21,577	21,665	Djup: 0,25 m. diam: 0,75 m Tio rundade stenar (0,1-0,2 m) i ytan inom en tydlig mörkfärgning. Fyllning av mörkbrun lera med inslag av kol och sot. En koncentration av sot syntes som en strimma mot botten. I botten fram- kom två större stenar (ca 0,25-0,4 m) och under dessa ytterligare något sot.
57	4044	Stolphål	89893,905	93327,24	21,686	21,718	Djup: 0,3 m. Diam: 0,5-0,6 m. Distinkt stensködd nedgrävning.
58	4052	Stolphål	89887,888	93329,480	21,584	21,658	Djup: 0,5 m. Diam: 0,5 m. Troligt stolphål, mörkare färg i fyllning med inslag av kol. Stenfyllt i plan och profil. Stenstorlek ca 0,1-0,2 m.
59	4060	Mörkfärg- ning	89896,045	93346,83	21,597	21,651	Djup: 0,13 m. Diam: 0,4 m Anl. var känd från förundersökningen. Eventuellt ingår det i samma konstruk- tion som rännan just V om anl. Anl. syntes som en otydlig nedgrävning med tre stenar på ca 0,1 mid. i plan.

Bilaga 2

Rutor

Ruta	Id	Djup	Beskrivning
71	1031	2x0,1 m	Stick 1 började ca 0,2 m ned, under först torv och sedan grusig silt med stor inblandning av skräp. Stick 1: Mörk brun humös silt med inslag av grus och småsten. Fynd av träddragen spik, glas, keramik och porslin. Stick 2: Mörk brun humös silt med inslag av grus och småsten. Under detta kom i rutans NV del ett 0,03-0,04 m tjockt lerlager. Fynd som ovan. Fynden tillvaratogs ej. Inga kulturlager.
72	1074	2x0,1 m	Stick 1: Omrört mylligt ploglager. Fynd av porslin, djurtand, tegel, lera, slagg, glas, järn. Stick 2: Som ovan med gulbrun lera i botten. Fynd som ovan. Möjligen ett stenlyft i rutans O kant. Stick 3: Gulbrun lera, inga fynd.
73	1098	3x0,1 m	Stick 1: Mylligt moigt fyllning med inslag av lera. Fynd av tegel och spik. Stick 2: Som ovan. Fynd av tegel, buteljglas, slagg. Stick 3: (0,05 m). Ljust moigt lerlager - steril.
74	1678	2x0,1 m	Stick 1: Brun lerjord. Lite järn, tegel, en del mindre skarpkantade stenar samt i övergången till stick 2 en del bränd lera. Stick 2: Mindre tegel än stick 1.
75	1682	2x0,1 m	Stick 1: Brun humös silt, enstaka småstenar, kolstänk. Fynd av bränd lera, spik, järnföremål, keramik. Stick 2: Brun silt, mot botten lera. Bränd lera, keramik, järn.
76	200058	2x0,1 m	Stick 1: Mylla, ploglager, omgrävt. Fynd av porslin, djurtand, slagg, glas, bränd lera, järn. Stick 2: Som ovan, lera i botten. Stick 3: Gulbrun lera.

Bilaga 3

Fynd

ID	Anl.	Material	Sakord	Vikt (g)	Antal	Status	Anmärkning
200020	Rensfynd	Järn	Hästsksöm		1	Intakt	
200022	3500	Keramik		269,0	8	Fragment	En mynningsbit
200023	1031	Keramik	Rödgoods	21,0	11	Fragment	Stick 2
200024	200058	Keramik	Kärl	2,0	1	Fragment	
200025	1414	Keramik	Kärl	12,0	3	Fragment	Y rödgoods
200026	Rensfynd	Keramik	Kärl	6,0	1	Fragment	Schaktningsfynd
200027	2012	Slagg		425,6	1		
200028	3500	Bränd lera	Lerklining	27,5	2		
200029	1161	Keramik	Kärl	27,6	1		
200030	3500	Keramik	Kärl	164,9	4	Fragment	
200031	3500	Keramik	Kärl	124,3	2		
200032	3500	Keramik	Kärl	21,7	1		
200033	1000	Keramik	Kärl	222,2	17	Fragment	
200034	Rensfynd	Keramik	Kärl	3,5	1		Tunnt gods, rensfynd
200035	1074	Bränd lera		28,2	9		
200036	1074	Bränt ben	Avfall	1,4	3		
200037	3500	Bränd lera		3,2	4		Från nedgången i grophuset
200038	1051	Bränd lera		1,9	2		
200039	1292	Järn	Spik	14,7	2		
200040	1292	Obränt ben	Avfall	25,6	2		Kotand?
200041	3028	Keramik	Kärl	2,5	1		
200042	200058	Järn	Spik	31,7	3		Stick 2
200043	200058	Slagg		7,4	2		Förglasad, stick 2
200044	200058	Obränt ben	Avfall	1,7	1		
200045	200058	Järn	Föremål	25,6	5		Stick 1
200046	200058	Slagg		25,4	3		
200047	200058	Bränd lera		5,0	1		Stick 1
200048	1074	Flinta	Avslag	4,1	1		
200049	1074	Järn	Föremål	35,9	3		Stick 1
200050	1098	Bränd lera		29,8	1		Förglasad, stick 2
200051	1008	Bränd lera		1,6	1		
200052	1328	Flinta	Avslag/ avfall	1,6	1		Bränd
200053	1106	Järn	Spik	11,1	1		
200054	Rensfynd	Järn		5,6	1		Rensfynd
200055	200002	Bränd lera		3,2	2		
200056	200002	Obränt ben	Avfall	0,8	1		
200057	Rensfynd	Glas	Butelj	8,1	1	Fragment	1 quart Björknäs, rensfynd